

Gatunki obce inwazyjne

fot. Wikimedia Commons, Lestat

LIFE15GIE/PL/000758 *Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody*

Gatunek obcy

- gatunek występujący **poza swoim naturalnym zasięgiem** w postaci osobników lub zdolnych do przeżycia: gamet, zarodników, nasion, jaj lub części osobników, dzięki którym mogą one rozmnażać się

Dlaczego są niebezpieczne?

- oddziałują negatywnie na **różnorodność biologiczną**, w tym na zmniejszenie populacji lub eliminowanie gatunków rodzimych, poprzez **konkurencję pokarmową**, **drapieżnictwo** lub przekazywanie **patogenów** oraz **zakłócanie** funkcjonowania ekosystemów

Skąd się biorą obcy?

- gospodarka ludzka
- rolnictwo, leśnictwo, ogrodnictwo
- „pamiątki” z podróży
- celowe wprowadzanie
- wody balastowe

GATUNKI OBCE
W FAUNIE POLSKI

Biedronka azjatycka (arlekin, harlekin)

Harmonia axyridis

norka amerykańska, jenot

bérnikla kanadyjska

t. Wikimedia Commons, Michael Haslam

jeleń sika

t. Wikimedia Commons, Lilly M.

Przykładowe gatunki, które znajdują się w rozporządzeniu

www.gdos.gov.pl

Bożodrzew gruczołowaty (ajlant wyniosły)

Ailanthus altissima

Niecierpek gruczołowaty (*Impatiens glandulifera*)

- Pochodzenie: Azja
- Obecność w przyrodzie Polski: powszechnie
- Obecność w przyrodzie Europy: tak
- Zagrożenie: brzegi cieków i zbiorników wodnych, łąki
- Zainteresowanie: pszczelarstwo, ogrodnictwo

Fot. MdE, Udo Schmidt, CC BY-SA 3.0, Wikimedia

wywłócznik brazylijski

- Pochodzenie: Ameryka pld
- Obecność w przyrodzie Polski: brak
- Obecność w przyrodzie Europy: tak, szczególnie Zachodnia
- Zagrożenie: ekosystemy wodne i podmokłe (tworzą gęste pokrywy), wędkarstwo, żegluga
- Zainteresowanie gospodarcze, akwarystyka, ogrodnictwo

Barszcz Sosnowskiego (*Heracleum sosnowskyi*)

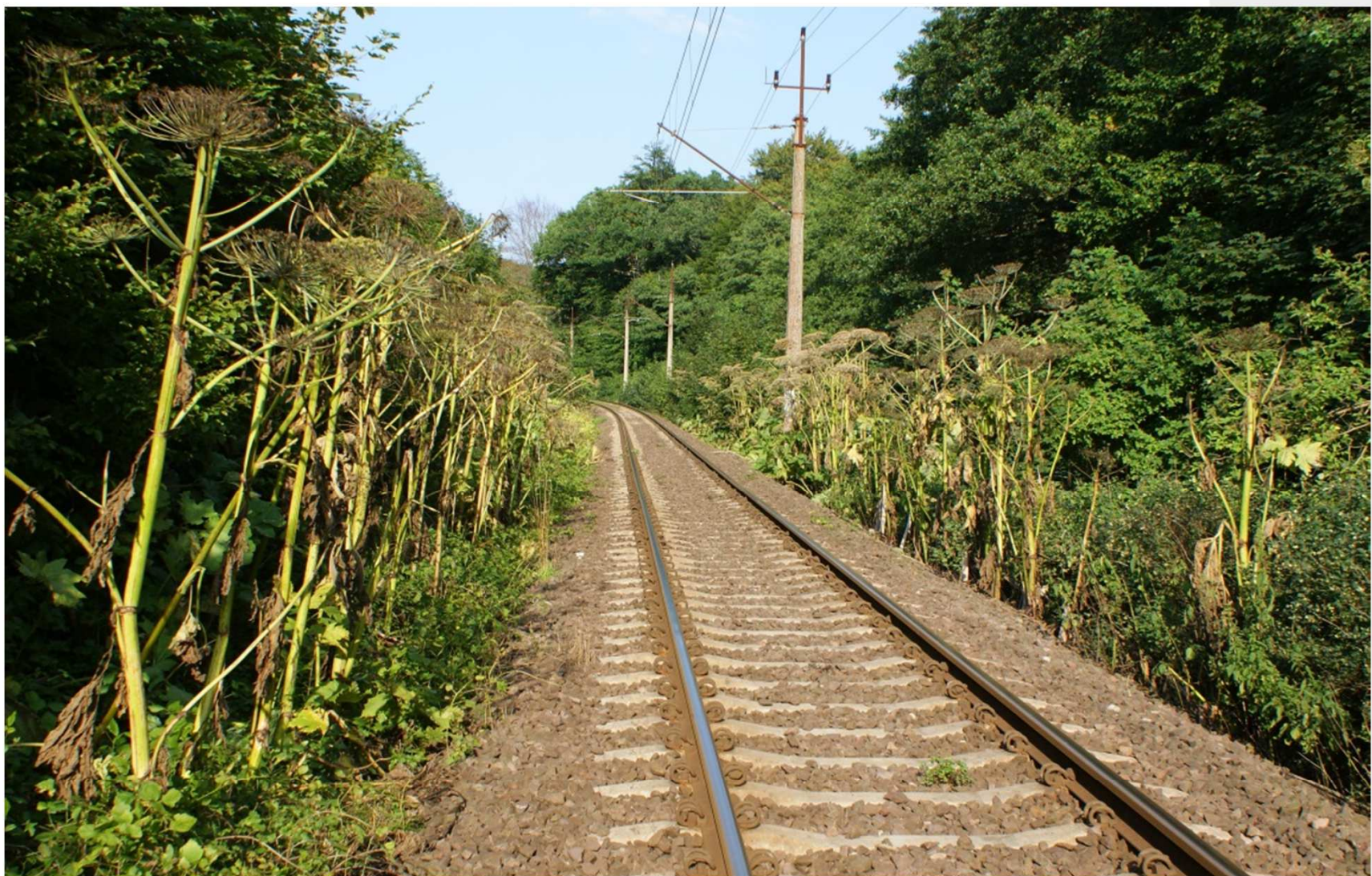
Barszcz Mantegazziego (*H. mantegazzianum*)

Barszcz perski (*H. persicum*)

- Pochodzenie: Kaukaz
- Obecność w przyrodzie Polski: powszechne
- Obecność w przyrodzie Europy: tak
- Zagrożenie: pastwiska, łąki, obrzeża lasów; zdrowie ludzi i zwierząt
- Zainteresowanie gospodarcze: obecnie brak

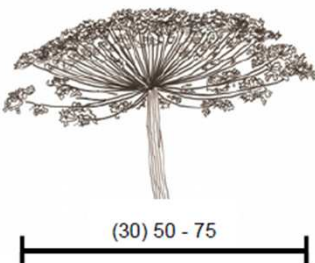

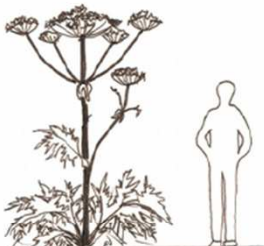

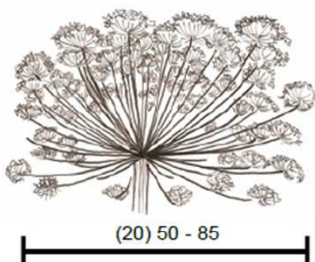

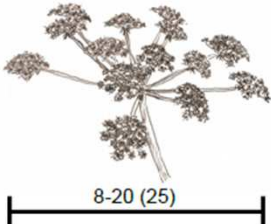

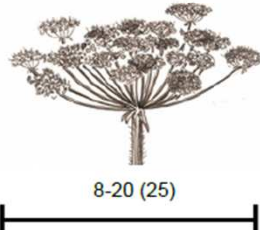

Fot. Barszcz Mantegazziego, woj. mazowieckie (I. Sachajdakiewicz, Wytyczne dotyczące zwalczania..”, GDOŚ).

Fot. Barszcz Sosnowskiego, Kołobrzeg-Podczele, 2010 (K. Ziarnek, WikimediaCommons))

- Pochodzenie: Am. Płn.
- Obecność w przyrodzie Polski: powszechnie
- Obecność w przyrodzie Europy: tak
- Zagrożenie: ekosystemy nadwodne
- Zainteresowanie gospodarcze: ogrodnictwo

Gatunek	Pokrój	Liść	Kwiatostan	Łodyga	Owoc
barszcz Sosnowskiego	100 (200) - 450 				
barszcz Mantegazziego	200 (400) - 500 				
barszcz zwyczajny	(30) 50 - 150 (200) 				
barszcz syberyjski	(30) 50 - 150 (200) 				

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, z późn. zm.) – art. 120

Zakaz wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych

Zakazu, z wyjątkiem gatunków, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (*rozporządzenie*), **nie stosuje się do roślin gatunków obcych:**

- 1) przy zakładaniu i utrzymywaniu **terenów zieleni** oraz zakładaniu i utrzymywaniu **zadrzewień** poza lasami i obszarami objętymi formami ochrony przyrody,
- 2) wykorzystywanych w ramach **racjonalnej gospodarki leśnej i rolnej**.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
(Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, z późn. zm.) – art. 120

- Przepisów tych nie stosuje się do **gatunków morskich**, na których prowadzenie chowu, hodowli, zarybiania, wprowadzania lub przenoszenia, wymagane jest zezwolenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, wydawane na podstawie ustawy o rybactwie śródlądowym albo ustawy o rybołówstwie morskim

Zakazy w stosunku do gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym (*rozporządzenie MŚ*):

- wwożenia z zagranicy
- przetrzymywania
- hodowli
- rozmnażania
- oferowania do sprzedaży
- zbywania

Fot. Wiewiórka szara (David Iliff, Wikimedia Commons)

Zezwolenie może wydać odpowiednio: Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska (GDOŚ) lub właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska (RDOŚ)

Zezwolenie zawiera m.in. określenie **warunków**, miejsca i czasu wykonania czynności, których dotyczy zezwolenie.

GDOŚ lub RDOŚ:

- **odmawia** wydania zezwolenia, jeżeli wnioskodawca był skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo mające związek z przewożeniem przez granicę państwa, przetrzymywaniem, prowadzeniem hodowli, rozmnażaniem i sprzedażą na terenie kraju roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych, w okresie 3 lat od dnia uprawomocnienia się wyroku,
- może odmówić wydania zezwolenia, jeżeli wnioskowana czynność stwarza zagrożenie dla rodzimych gatunków lub siedlisk przyrodniczych.

GDOŚ lub RDOŚ dokonują **kontroli** spełniania warunków określonych w wydanych przez siebie zezwoleniach.

GDOŚ lub RDOŚ **cofa zezwolenie**, jeżeli:

- po wydaniu zezwolenia zostaną ujawnione okoliczności uzasadniające odmowę wydania zezwolenia,
- zezwolenie zostało użyte niezgodnie z warunkami w nim zawartymi.

Przepisy karne

art. 131 pkt 4a, 9 i 10 uop

Kto :

- **nie zachowując należytej ostrożności** dopuszcza do **ucieczki zwierzęcia** z gatunku wymienionego w rozporządzeniu Ministra Środowiska,
 - **wprowadza do środowiska** przyrodniczego lub **przemieszcza** w tym środowisku rośliny, zwierzęta lub grzyby gatunków obcych,
 - bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom **sprowadza do kraju**, przetrzymuje, prowadzi hodowlę, rozmnaża lub sprzedaje na terenie kraju rośliny, zwierzęta lub grzyby gatunków obcych, wymienione w rozporządzeniu Ministra Środowiska,
- podlega karze aresztu albo grzywny

Sąd doręcza odpis wydanego prawomocnego orzeczenia o przepadku okazów gatunków (art. 130 ust. 1 uop):

- Ministrowi Środowiska - w przypadku gatunków objętych ochroną na podstawie prawa Unii Europejskiej dot. CITES,
- RDOŚ - w przypadkach innych niż określone powyżej.

Okazy gatunków podlegają przekazaniu podmiotom uprawnionym do ich utrzymywania, wyznaczanym decyzją administracyjną przez ww. organy.

Ww. organy mogą zarządzić na koszt skazanego, [odesłanie](#) okazów gatunków, wobec których przepadek orzeczono, do państwa, z którego dokonano ich przywozu. (art. 130 ust. 3 uop)

RDOŚ może zarządzić na koszt skazanego [uśmiercenie zwierząt lub zniszczenie roślin lub grzybów gatunków obcych](#) stanowiących własność sprawcy.
(art. 130 ust. 4 uop)

Fot. Rdestowiec japoński (Gav~commonswiki, Wikimedia Commons)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. Nr 210, poz. 1260)

Lista gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego powodują lub mogą powodować zagrożenie dla rodzimych gatunków lub siedlisk przyrodniczych

Lista uwzględnia:

- gatunki, które są hodowane lub uprawiane w Polsce w chwili obecnej lub istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo **hodowli lub uprawy** w przyszłości, co może generować niebezpieczeństwo celowego bądź przypadkowego uwolnienia okazów do środowiska przyrodniczego
- gatunki, w stosunku do których wprowadzenie ograniczeń może przyczynić się do zahamowania rozprzestrzeniania na terenie kraju lub z krajów sąsiednich

W rozporządzeniu figuruje:

- **16** gatunków **roślin**
- **36** gatunków **zwierząt**

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Fot. Barszcz
olbrzymi (Wikimedia
Commons, Natubico)

	ROŚLINY	
1	azolla drobna (azolla karolińska) (1)	<i>Azolla filiculoides</i>
2	moczarka delikatna	<i>Elodea nuttallii</i>
3	xx	<i>Spartina anglica</i>
4	barszcz Mantegazziego (barszcz kaukaski) (1)	<i>Heracleum mantegazzianum</i>
5	barszcz Sosnowskiego (1)	<i>Heracleum sosnowskyi</i> UE
6	bożodrzew gruczołowaty (ajlant gruczołkowaty) (1)	<i>Ailanthus altissima</i>
7	grubosz Helmsa	<i>Crassula helmsii</i>
8	kolcolist zachodni (1)	<i>Ulex europaeus</i>
9	kolczurka klapowana (1)	<i>Echinocystis lobata</i>
10	niecierpek gruczołowaty (1)	<i>Impatiens glandulifera</i>
11	niecierpek pomarańczowy (1)	<i>Impatiens capensis</i>
12	rdestowiec czeski (rdestowiec pośredni) (1)	<i>Reynoutria x bohemica</i>
13	rdestowiec japoński (rdestowiec ostrokończysty) (1)	<i>Reynoutria japonica</i>
14	rdestowiec sachaliński (1)	<i>Reynoutria sachalinensis</i>
15	trojeść amerykańska (1)	<i>Asclepias syriaca</i>
16	tulejnik amerykański	<i>Lysichiton americanus</i> UE

	ZWIERZĘTA	
1	xx	<i>Mnemiopsis leidyi</i>
2	krab wełnistoreęki (krab wełnistoszczypcy) (2)	<i>Eriocheir sinensis</i> UE
3	rak luizjański (2)	<i>Procambarus clarkii</i> UE
4	rak pręgowany (rak amerykański) (2)	<i>Orconectes limosus</i> UE
5	rak sygnałowy (rak kalifornijski) (2)	<i>Pacifastacus leniusculus</i> UE
6	biedronka azjatycka	<i>Harmonia axyridis</i>
7	ostryga pacyficzna (2)	<i>Crassostrea gigas</i>
8	szczeżuja chińska	<i>Sinanodonta woodiana</i>
9	xx	<i>Corbicula fluminalis</i>
10	xx	<i>Corbicula fluminea</i>
11	babka bycza (2)	<i>Neogobius melanostomus</i>
12	babka łysa (babka gołogłowa) (2)	<i>Neogobius gymnotrachelus</i>
13	babka marmurkowata (babka marmurkowa)	<i>Proterorhinus marmoratus</i>
14	babka szczupła (babka rzeczna) (2)	<i>Neogobius fluviatilis</i>

	ZWIERZĘTA cd.	
15	czebaczek amurski	<i>Pseudorasbora parva</i> UE
16	pirapitinga (pirania paku)	<i>Piaractus brachypomus</i>
17	sumik karłowaty	<i>Ameiurus nebulosus</i>
18	trawianka	<i>Perccottus glenii</i> UE
19	żaba rycząca (żaba byk, żaba wół)	<i>Lithobates catesbeianus</i> UE
20	żółw jaszczurowaty	<i>Chelydra serpentina</i>
21	żółw malowany (3)	<i>Chrysemys picta</i>
22	żółw ostrogrzbiety	<i>Grapthemys</i> <i>pseudogographica</i>
23	żółw ozdobny (3)	<i>Trachemys scripta</i> UE
24	bernikla kanadyjska	<i>Branta canadensis</i>
25	gęsiówka egipska	<i>Alopochen aegyptiacus</i>
26	sterniczka jamajska	<i>Oxyura jamaicensis</i> UE

	ZWIERZĘTA cd.	
27	bizon	<i>Bison bison</i>
28	bóbr kanadyjski	<i>Castor canadensis</i>
29	jeleń aksis (czytal)	<i>Axis axis</i>
30	jeleń sika (jeleń wschodni)	<i>Cervus nippon</i>
31	jeleń wirginijski	<i>Odocoileus virginianus</i>
32	mangusta złocista	<i>Herpestes auropunctatus</i> UE
33	maral (jeleń mandżurski)	<i>Cervus elaphus sibiricus</i>
34	szop pracz	<i>Procyon lotor</i> UE
35	wapiti	<i>Cervus canadensis</i>
36	wiewiórka szara	<i>Sciurus carolinensis</i> UE

Zwierzęta:

- Ustawa o ochronie zwierząt:

Zabrania się zabijania zwierząt z wyjątkiem uśmiercania zwierząt gatunków obcych wymienionych w rozporządzeniu MŚ.

- Prawo łowieckie wraz z aktami wykonawczymi:

- obce gatunki łowne: szop pracz (rozporządzenie MŚ), jeleń sika (rozporządzenie MŚ), jenot, norka amerykańska, piżmak, daniel, muflon, bażant

rozporządzenie MŚ z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych, Dz. U. Nr 45, poz. 433

- okres polowań na szopa pracza, jenota, norkę amerykańską – **cały rok**

rozporządzenie MŚ z dnia 16 marca 2005 r. w sprawie określenia okresów polowań na zwierzęta łowne, Dz. U. Nr 48, poz. 459, z późn. zm.

- szop pracz, jenot i norka amerykańska mogą być odławiane za pomocą **pułapek żywołownych**

rozporządzenie MŚ z dnia 29 września 2009 r. w sprawie stosowania pułapek żywołownych, Dz. U. Nr 167, poz. 1321)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1143/2014 w sprawie działań **zapobiegawczych i zaradczych** w odniesieniu do **wprowadzania i rozprzestrzeniania** inwazyjnych gatunków obcych

Harmonogram

- Data podpisania - **22 października 2014**
- Wejście w życie - **1 stycznia 2015**
- Pierwsza **lista** inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie **dla Unii** została przyjęta (37 gat.)
- Trwają prace nad poszerzeniem listy gatunków inwazyjnych UE.

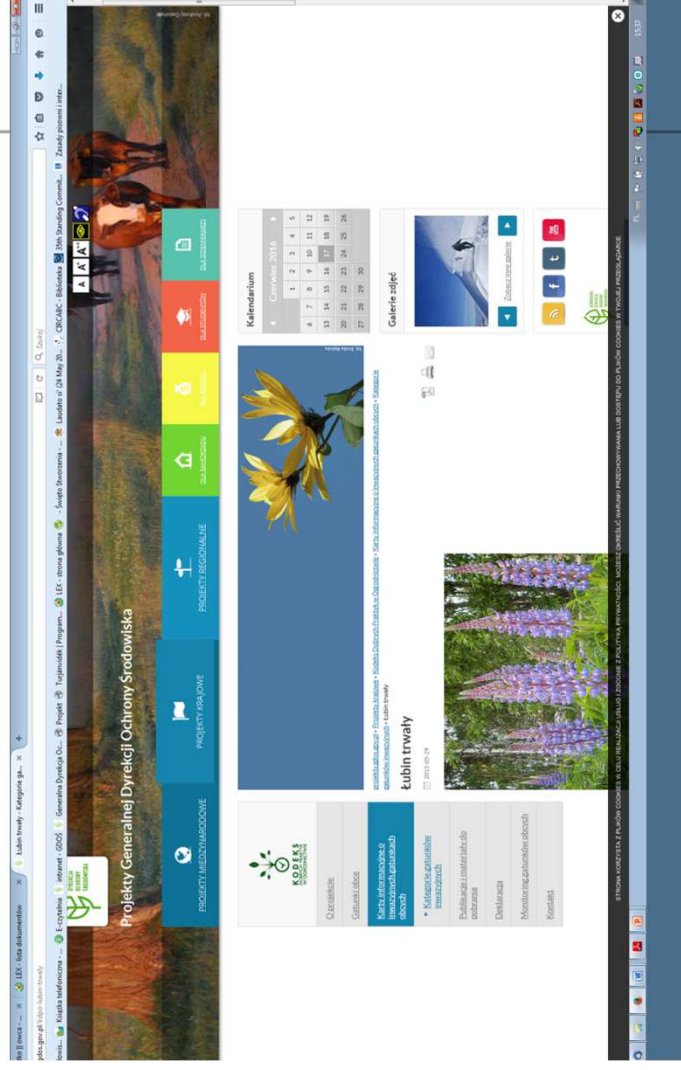

kdpo.gdos.gov.pl

Ogrodnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia

KODEKS DOBRYCH PRAKTYK

www.gdos.gov.pl

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa
tel.: (22) 57-92-900, fax: (22) 57-92-127, e-mail: kancelaria@gdos.gov.pl

Dziękuję za uwagę!

Lidia Sternik-Stempkowska
E-mail: lidia.sternik@gdos.gov.pl
Tel. 22 661 62 12